

Hayat

TARİH

Sayı: 10 Ekim 1976 • 10 Lira

MECMUASI

OSMANOĞULLARI

4

Yılmaz Öztuna

KARDEŞİ ve halefi II. Abdülhamid (1876 - 1909) de aynı Avrupa seyahatine katıldı. 33 yıllık saltanatında kabul ettiği başlıca misafirler şunlardır:

Başta, II. Abdülhamid'i 2 defa resmen ziyaret eden Almanya imparatoru ve Prusya kralı II. Wilhelm gelir. İmparatoriçe ile beraber ilk gelişinde Sultan Hamid tarafından birinci kabulleri 2 Kasım 1889'dadır. Bu sırada Padişah 47 yaşındadır. II. Wilhelm (1859 - 1941), Padişah'tan 17 yaş genç ve 30 yaşındadır. Tahta geçtiği henüz bir yıl olmuştur. İmparatoriçe - Kraliçe Augusta - Victoria (1858 - 1921), İmparator'dan bir yaş büyüktür ve 1881'de evlenmiştir. Schleswig - Holstein hânedânındandır. İmparator ve İmparatoriçe'nin İstanbul'a 2. gelişleri 9 yıl sonra, 30 Kasım 1898'dedir. Bu gelişte, Almanya Hâriciye Nâzırı da vardı. Kayser, Türk toprağı olan Kudüs'e kadar giderek hacı oldu. İlk gelişte İmparatoriçe'ye 6 yaşındaki Nâile Sultan, ikinci gelişinde de 7 yaşındaki Refia Sultan, birer buket vermişlerdir. 1905'te Nâile Sultan evlendiği zaman, İmparatoriçe, Almanya'nın İstanbul büyükelçisi Baron Marschall von Bieberstein'in zevcesi barones vasıtasıyla kendisine son derece değerli bir mücevher göndermiştir.

II. Wilhelm ile İmparatoriçe'nin bu iki resmî ziyareti, dünyada akisler uyandırmıştır. II. Wilhelm, Kayser zırhısında ve İmparatoriçe ise Hohenzollern imparatorluk yatında geliyorlardı. Çanakkale'de bu gemileri Âsâr-i Tevfik ve Feth-i Bülend zırhlıları karşıladı. İstanbul'da yarım milyon kişi, sahillere akmıştı. Padişah, Dolmabahçe Sarayı'nın mermer rıhtımında hükümdarları karşıladı. Altın saltanat arabasında sağına İmparatoriçe'yi aldı. İkinci saltanat arabasında sağda İmparator, solda Sadriâzâm oturdu. İmparatorun maiyeti ve vezirler, arkadaki arabalara bindiler.

Padişah, şehzâde ve sultanlarla yabancı hükümdarların en seçkinlerine mahsus olan Hânedân-ı Âli Osmân nişanlarından iki tanesini, ayrı ayrı İmparator'la İmparatoriçe'ye verdi. İmparatoriçe'ye ayrıca hanımlara mahsus Şefkat nişanının mürassası verildi. Ziyaretlerde Padişah şampanya kadehini kaldırıyor, dudaklarını yalnız kadehe değdiriyor, —halife olduğu için— hiç içmeyip kadehi masaya bırakıyordu (Sultan Hamid, şehzâdeliğinde içerdi, padişahlığında bir damla alkol almamıştır). Bütün İstanbul, Boğaz, Adalar vs. donanmıştı. Hele «Yıldız ve civarı, nürdan bir Cennet hâline girmişti» (*Canlı Tarihler*, IV, 49). Rengârenk havâî fişekler gökleri aydınlatıyordu. Gece on binlerce halk, kadın ve çocuklar dahil, Yıldız Sarayı önünde toplanıp nümâyış yaptılar. Padişah, İmparatoriçe'yi elinden tutup balkona çıkardığı zaman, tezâhürattan kıyamet kopuyordu. O cuma selâmlığından sonra hükümdarlar şerefine I. Ordu-yı Hümayûn'un 2. fırkası (tümeni), tam mevcudiyile geçit resmi yaptı. İmparator, askerin elbisesinin kumaşının yeniliği, temizliği ve kalitesi, teçhizatının mükemmelliği karşısında hayranlığını ifade etti. İmparatoriçe, Kapalı Çarşı'ya gitti. Burası, yeryüzünün en büyük üstü örtülü satış meşheri idi. Geçen Türk hanımları, hürmeten yüzlerini açıp diz kırarak İmparatoriçe'yi selâmlıyorlardı. İmparatoriçe de selâmlarını alıyordu (*Canlı Tarihler*, IV, 52).

İmparator'un 4 kızkardeşinin 2.'si olan Prenses Victoria (1866 - 1929) da bir ara (24 Mart 1890) İstanbul'a gelip padişahı ziyaret etti. Bu prenses, anneannesi olan İngiltere kraliçesi Victoria'nın adını taşıyordu. İstanbul'a geldiği 1890'da Schaumburg-Lippe prensi Adolphe (1859 - 1916) ile evlenmişti.

Çeşitli tarihlerde II. Wilhelm'in 6 oğlundan 3'ü de ayrı ayrı gelip, babalarının şahsî dostu olan II. Abdülhamid tarafın-

dan kabûl edildiler. Bunlar, Kayser'in ilk 3 oğludur: İmparatorluk vefahdi (1888 - 1918) Prens Wilhelm (1882 - 1951), Prens Eitel-Friedrich (1883 - 1942) ve Prens Adalbert (1884 - 1948).

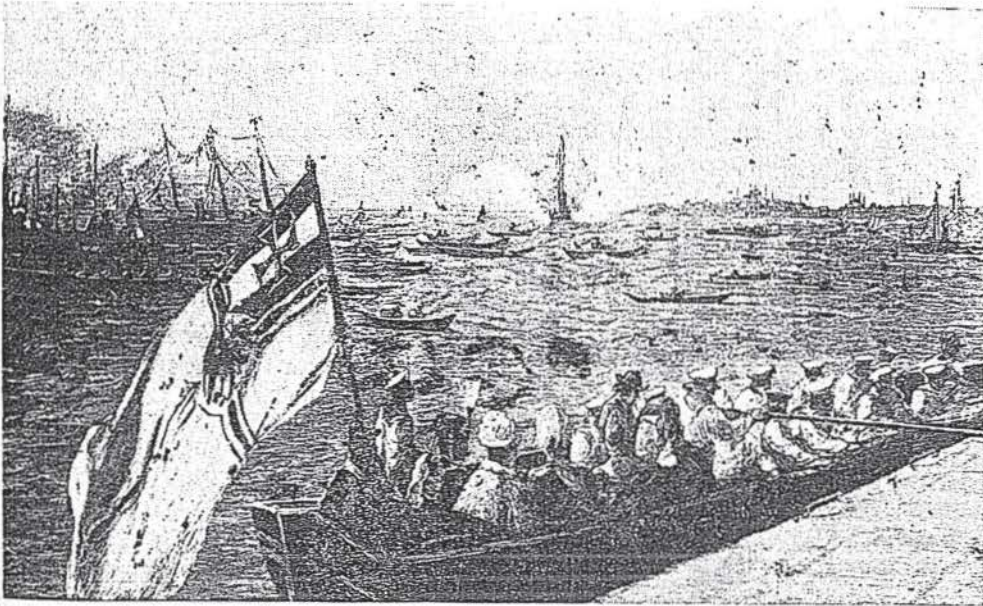
II. Wilhelm'in 3 yaş küçük kardeşi, Alman donanmasında büyük-amiral olan Prens Heinrich (1862 - 1929) de İstanbul'a gelip Padişah'ı ziyaret etti.

Brezilya İmparatoru II. Pedro ve İmparatoriçe Thesera Christina, Ekim 1876'da henüz tahta çıkan II. Abdülhamid'i İstanbul'da ziyaret ettiler ve Kudüs'e de gittiler. Sonra Şubat 1877'de kızları Infante Dora İsabella, İstanbul'a gelip Padişah'a teşekkür etti.

Sultan Hamid'in kabûl ettiği bir garip ziyaret de, İtalya Kralı III. Vittorio - Emmanuele'ninkidir. «Garip» dedim, zira bu zât, vefahd olarak geldiği İstanbul'dan, İtalya Kralı olarak ayrılmış, babası I. Umberto, 29 Temmuz 1900'de 56 yaşında iken bu sırada ölmüştür. III. Vittorio - Emmanuele (1900 - 1946), bu sırada 31 yaşında ve I. Umberto'nun tek çocuğu idi. 1896'da Sultan Hamid'in maaşlı «sâdik bendesi» Karadağ

prensi Nikola'nın kızı Helena ile evlenmişti. Bu, Vittorio - Emmanuele'nin Sultan Hamid'i ikinci ziyaretidir. İlk defa, 10 yıl önce 21 yaşında iken İstanbul'a gelmiş, 24 Mart 1890'da Prenses Victoria von Hohenzollern ile aynı gün Padişah tarafından kabûl edilmişti.

1878'de Türkiye'den ayrılıp müstakil olduğu halde Sultan Hamid'den hâlâ maaş alan bu Karadağ prensi Nikola da İstanbul'a gelip velinimeti ile görüşmüştür. Meşrutiyet'ten sonra «kral» nişanını da takıyan bu zât, Karadağ'ın ilk ve hattâ son kralıdır. İtalya Kralı'nın 1900'de kayınpederi olmuştur. Nikola (Nikita), 1921'de 80 yaşında ölmüştür. 1860'dan 1921'e kadar 61 yıl Karadağ'da 1910'a kadar prens, bu tarihte kral sanıyla saltanat sürmüştü, 1878'de Türkiye'den ayrılarak müstakil olmuştur. Çar, kendisine Rus mareşalliği pâyesini vermiş, Sultan Hamid, kendisini ben de olarak kullanmış ve Rusya'nın kucağına düşürmemiştir. Vefahdi olan II. Danilo da Rus orgenerali idi. Bu zât, babasından sonra 7 gün krallık yapmış, Karadağ, Yugoslavya'ya katılmıştır. Nikola, Sırbistan 1918'den itibaren Yugoslavya Kralı

Alman İmparatorunun İstanbul'a gelişi.

(1903-1921) olan I. Petar'ın da kayınpederi idi Bir kızını da Romanoflar'dan Grandük Petro'ya (1864-1931) vermişti ki, o da Rus mareşali idi

Sultan Hamid'e yapılan çok elemli bir ziyaret, Grandük Nikola'ninkidir. Bu zâtin 4 yaş büyük ağabeyi Grandük Konstantin de vaktiyle Sultan Hamid'in babası I. Abdülmecid'i ziyaret etmişti ama, ne kadar başka şartlarla... Grandük Konstantin, Kırım Harbi'nin galibi Türk padişahı ile ağabeyi Çar (1855-1881) II. Aleksandr'ın münasebetlerini düzeltmek için gelmişti. Grandük Nikola (1831-1891) ise, 93 Harbi'nin galibi Çar II. Aleksandr'ın şartlarını, yeni tahta çıkmış ve Midhat Paşa'nın devletini başına açtığı harbi az zararlar def etmiye çalışan Sultan Hamid'e kabul ettirmek için İstanbul'a ayak basmıştı. 1876-78 arasında Rus orduları başkumandanı ve mareşal olan Grandük Nikola, bu tarihte 47 yaşında ve padişahın 11 yaş büyüktü. Aynı adı taşıyan büyük oğlu da 1914-15'te Birinci Cihan Harbi'nde Rusya başkumandanı olacak ve Almanlar'a yenilecektir. Grandük Nikola, 1878 Ocağında Livadya çarlık yatı ile İstanbul'a geldi. Dolmabahçe'de Padişahı ziyaret etti. II. Abdülhamid, prensin ikametine tahsis edilen Beylerbeyi Sarayı'na giderek ziyareti iade etti. Grandük'ün yanında Lanechterberg Prensi, Doldonburg Prensi, Rusya genelkurmay başkanı ve daha yüksek rütbeli 5 general vardı. Tam bir zafer ziyareti... Sultan Hamid sonradan yakınlarına, hiç bir misafiri bu kadar elemle ağırlamadığını anlatmıştır.

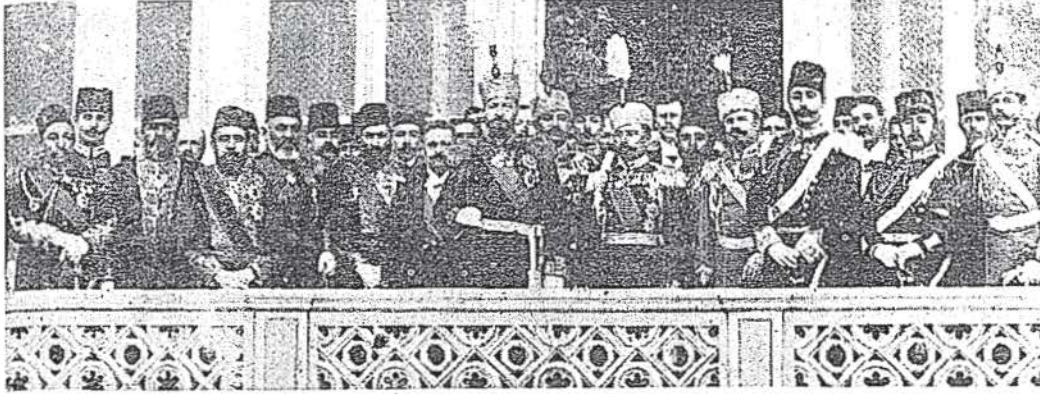
II. Aleksandr'ın 5. oğlu ve III. Aleksandr'ın (1881-1894) kardeşi Grandük Sergey (1857-1905) ile zevcesi aslen Hessen prensesi olan Grandüşes Elizabetha'nın sonradan yaptıkları ziyaret ise, dostçadır. Bu tarihte artık Türkiye'nin en büyük düşmanı Rusya değil, İngiltere'dir. Rusya, ikinci sıraya düşmüştür. 1891'de Moskova umumî valisi ve tümgeneral olan bu Grandük'ün acıklı bir âkıbeti vardır: 1905'te anarşistler tarafından 48 yaşında öldürülmüş, 41 yaşında dul kalan zevcesi ertesi yıl râhibe olmuş, 12 yıl râhibelik ettiği, dünyadan el etek çektiği halde, o da 1918'de 54 yaşında Komünistler'ce katledilmiştir. Ço-

cukları yoktur. Grandük'ü Abdülhamid Han 25 Ocak 1888'de Yıldız'da kabul etmiştir. Rusya imparatorluk prensi bu sırada 31 yaşında idi.

Çok ilgi çekici bir ziyaret de, Abdülhamid Hân'ın 17 Nisan 1884'de kabul ettiği Avusturya-Macaristan Veliâhdi ve zevcesinin ziyaretleridir. Bu ziyaretten 5 yıl sonra Veliâhd - Arşidük Rudolf Mayerling'de esrarengiz şekilde intihâr ederek, zamanımıza kadar bütün dünyayı meşgul etmiştir. Sultan Hamid'in amcası Sultan Aziz'i ziyaret için vaktiyle İstanbul'a gelen ve hâlâ Avusturya İmparatoru ve Macaristan kralı (1848-1916) olan Franz-Joseph'in tek oğludur, Arşidük Rudolf (1858-1889). Doğduğu günden beri bu büyük Çifte Monarşi'nin veliâhdidir. Ziyaret sırasında 26 yaşında ve 3 yıllık evlidir. Zevcesi Belçika prensesi olan Arşidüşes Stéphanie (1864-1945), ziyaret sırasında 20 yaşındadır. Arşidük'ün zevcesine sevgisizliği bilinmektedir. Yalnız bir kızları, Arşidüşes Elisabetta (1883-1958) olmuştur. Arşidük'le zevcesi, ayın 22. günü vapurla Mudanya'ya, oradan Bursa'ya gitmişler, vapurla Varna'da karaya çıkıp Viyana'ya dönmüşlerdir.

19 Ağustos 1883'te İstanbul'a gelip Beylerbeyi Sarayı'nda ağırılanan, ancak 1878'de Sultan Hamid'e gönderdiği mektupları «kulunuz Nikola» diye imzalamak nezaketinde bulunan, padişahın hâlâ maaş alan onun bir çeşit ajanı olan Karadağ Prensi'nden başka, Bulgaristan prensi de İstanbul'a geldi. 5 Temmuz 1879 ve 18 Nisan 1883'te 2 defa, 1908'e kadar tâbî olan Bulgaristan'ın prensini Abdülhamid Han kabul etti. Bu prens Aleksandr, Battenberg hânedânındandı. Alman Hessen hânedânının İngilizleşmiş bir dalındaandı.

Abdülhamid Hân'ı başka bir eski tâbî, Romanya kraliçesi de ziyaret etti. Romanya da 1878'e kadar Türkiye'ye tâbî olup bu tarihte Berlin Muâhedeşi ile ayrılmıştı. Wied Alman hânedânından olan Kraliçe Elisabeth, «Carmen Silva» takma adıyla değerli yazılar yazan bir edîbeydi. 1916'da 73 yaşında ölmüştür. 1869'da 26 yaşında Romanya prensi I. Carol'le (1866-1914) evlendi. 48,5 yıl saltanat süren ve Hohenzollern-Sigmaringen Alman hânedânından olan I. Carol, 1878'de istiklâl olarak Türki-

Prens Ferdinand'ın İstanbul'u ziyareti.

ye'den ayrıldı ve 1881'de de prenslikten krallığa yükseldi.

Bir garip ziyaretçi de I. Alfred'dir. 18 - 30 Eylül 1886'da İstanbul'da bulunmuş, fakat Abdülhamid Han kendisini kabul etmek istememiştir. Bu sırada Prens Alfred, 42 yaşındaydı. Kraliçe - İmparatoriçe Victoria'nın 2. oğludur. 1862'de kendisine Yunanistan krallık tâci teklif edilmiş, kabul etmemiştir. O derece burnu büyüktü. 1866'da Edimburg dukası, Ulster kontu, Kent kontu olmuş, oramiral pâyesiyle İngiliz Akdeniz donanmasına kumanda etmiş, Prusya orgenerali, Almanya oramirali, Saksonya orgenerali pâyelerini almıştır. 1874'te, Çar II. Aleksandr'ın yegâne kızı ve Çar III. Aleksandr'ın kızkardeşi, Çar II. Nikola'nın halası, Grandüşes Maria ile evlendi. 1893'te hükümdar da oldu: «I. Alfred» sanıyle Sachsen - Koburg-und -Gotha dukalık tahtına oturdu. Büyük kızı Maria (Mary), I. Ferdinand'la evlenip Romanya kraliçesi oldu.

I. Alfred'le beraber, Kraliçe - İmparatoriçe Victoria'nın 21 yaşındaki torunu Prens George da İstanbul'a gelmişti ki, 1910'da «V. George» sanıyle İngiltere kralı ve Hindistan imparatoru olacaktır. Bugünkü İngiltere kraliçesi II. Elizabeth'in büyükbabasıdır.

Abdülhamid Han, 30 Mart 1885'te İsveç kralı (1872 - 1907) II. Oscar (1829 - 1907) ile Kraliçe Sophia'yı (1836 - 1913) kabul etti. Kral 56 ve Kraliçe 49 yaşlarında idiler. Da-

ha sonra bunların vefahdi olarak müstakbel kral (1907 - 1950) V. Gustaf (1858 - 1950) da Sultan Hamid'i ziyaret etti.

Eski Birleşik Amerika başkanı General Ulysses Simpson Grant (18. başkan: 1869 - 1877) da Sultan Hamid'ce kabul edilmiştir. General Grant, İstanbul'u çok sevmiş olacak ki, bir defa daha gelmiştir.

II. Abdülhamid, misafirlerini ekseriya Beylerbeyi Sarayı'nda misafir etmiştir. Zira Yıldız'da kendisi oturuyordu ve hükümdarın oturduğu saraya yabancı misafir kabul edilmemesi, milletlerarası bir kaidedir. Dolmabahçe Sarayı'nda muâyede törenleri yapılıyor, Çırağan Sarayı'nda padişahın ağabeyi V. Murad ikamet ediyordu.

7 yıl ara ile II. Abdülhamid, tarihte ilk defa olarak 1868'de büyük devletler arasına giren Japonya'nın 2 imparatorluk prensini de kabul etti: 1880'de Prens Hebi geldi. 1887'de de 122. Japonya imparatoru (1867 - 1912) Mutsuhito'nun (1852 - 1912) 41 yaşındaki amcası Mareşal Akihito Komamatsu geldi.

1894'te, başka bir Bulgaristan prensi, 1908'de Türkiye'den ayrılıp kral olan I. Ferdinand geldi. 33 yaşında idi. 1887'de Türkiye'nin Bulgaristan emâretine prens seçilen Ferdinand, Sachsen - Koburg-und -Gotha hânedânına mensup bir Alman prensi idi. Anne tarafından da Fransız kralı Louis - Philippe'in torunu idi. Prens seçilince Sultan Hamid kendisine vezir pâyesi verdi. Sonra vezir rütbesinin askeriye'deki

eşiti olan müşir (mareşal) pâyesiyle Sultan Hamid'in fahrî yâveri oldu. 1908'e kadar padişahın yâver kordonlarını taşıdı. 1948'de 87 yaşında ölen Ferdinand, Abdülhamid Hân'ın Balkan politikasında mühim bir unsurdu. Balkan Harbi'nde Türkiye'nin en azılı düşmanı, Birinci Dünya Savaşı'nda da müttefiki oldu. Bu sırada Almanya ile Avusturya-Macaristan da kendisine mareşal rütbesini verdiler. Prens Ferdinand, 1895'te ilâveten Doğu Rumeli valisi de oldu.

Aynı 1894 yılında sonradan Sırbistan ve Yugoslavya kralı olan Petar geldi. Gerek Ferdinand, gerek Petar, sonradan Sultan Reşâd'ı da ziyaret edeceklerdir.

Nâsireddin Şâh, Sultân Azîz'i ziyaret etmişti. Oğlu Muzaffereddin Şâh da II. Abdülhamid'e 1900 yazında misafir oldu. Bir Türk hânedârı olan Kaçarlar'dan 5. şâh (1896-1907) Muzaffereddin ile Abdülhamid Han, Türkçe konuştu. Şâh, 47 yaşında idi.

3 Ekim 1880'de diğeri bir Kaçar imparatorluk prensi, Hüsâmüssaltana Sultân-Murâd Mirzâ, II. Abdülhamid tarafından

kabûl edildi. Kirmân umumî valisi idi. Nâsireddin Şâh'ın amcasıdır.

II. Abdülhamid'i ziyaret edenlerin hepsini saymak mevzuumuzun dışındadır. Bir ismi daha anarak bitiriyorum: Meşhur Fransa cumhurbaşkanı (1913-20) ve başbakanı (1912-13, 1922-24, 1926-29) Poincaré (1860-1934) Maârif Nâzırı iken zevcesi ile beraber İstanbul'a geldi, Bursa'yı da ziyaret etti.

SULTAN REŞÂD'I ZİYARET EDENLER

«V. Mehmed» denen Sultan Reşâd'ın (1909-1918), ağabeyi II. Abdülhamid gibi parlak bir saltanatı olmadı. Amcası Sultân Abdülaziz ve daha önce babası I. Abdülmecid'in saltanat devirlerindeki haşmet ise, artık tahayyül edilemeyecek derecede mazi olmuştu. Onu ziyaret edenlerin başlıcaları şöyledir:

Türkiye'ye tâbi prens iken de İstanbul'a gelen Sultan Hamid'in yâverlerinden yeni Bulgaristan kralı I. Ferdinand, 21 Mart

Karadağ Prensi Nikola ve eşi.

1910'da kabûl edildi. 49 yaşında idi. Az sonra 3 Nisan 1910'da Sırbistan kralı (1903-1921) I. Petar geldi. 66 yaşında bulunuyordu. Sırbistan kralı, aynı gün öğleden sonra, Bulgaristan kralı ise 2 gün sonra İhlamur Kasrı'na giderek Veliâhd Yûsuf İzzeddîn Efendi'yi ziyaret ettiler. Henüz ancak Türk Veliâhdi derecesinde kralcıklardı.

1917 Eylül'ünde II. Wilhelm, 3. defa olarak İstanbul'u resmen ziyaret etti. Cihan Harbi idi. Kayser'in, eski dostu hâlen Beylerbeyi Sarayı'nda ikamet etmekte bulunan II. Abdülhamid'i de ziyaret etmek istediğini sezen İttihâd-u Terâkkî erkânı, bunu önlemek istedi. Böyle bir görüşmeyi Türk hükümetinin istemediğini misafir Kayser'e ihsâs için: «dostunuz olan hâkân-ı sâbık'a dair emirleri olup olmadığını» sordu. İmparator, selâm ve hürmetlerinin iletilmesini istedi. Başkumandan Vekili Enver Paşa, bu vazifeyi bizzat yapacağını, Beylerbeyi Sarayı'na gidip Sultan Hamid'e selâm ve hürmetlerini söyleyeceğini, Kayser'e bildirdi. Dâmâd Enver Paşa, Beylerbeyi'ne geldi. Kılıcını çıkarıp 75 yaşındaki Sultan Hamid'in huzûruna girdi. Bir saat görüştü. 1917 sonunda Türkiye'nin genç padişahı bile, Sultan Hamid'in dünya siyasetindeki görüş üstünlüğünü anlamaya başlamıştı. İmparator - Kral II. Wilhelm'in bu 3. resmî ziyaretini birkaç ay sonra Veliâhd-ı Saltanat Mehmed Vahîdeddîn Efendi Almanya'ya gidip iade etti ve yanında yâveri olarak Mustafa Kemal Paşa'yı da götürdü. Sultan Vahîdeddîn'in Mustafa Kemal Paşa'yı tanıyıp sevmesi, istisnâî bir şahsiyet olarak teşhîs etmesi, bu seyahat vesilesiyledir. Bu seyahat gibi pek alelade bir tesadüf, bir yıl sonra Sultan Vahîdeddîn'i Mustafa Kemal Paşa'yı fevkalâde salâhiyetlerle techîz ederek Anadolu'ya göndermesine fırsat verdi. Tarih, bu gibi inanılmaz tesadüflerle doludur. Yoksa Anadolu'ya bu şekilde gidemiyen bir Mustafa Kemal, nice fırsat bulamamış dâhî gibi bir köşede kalabilir, Atatürk olmyabilirdi.

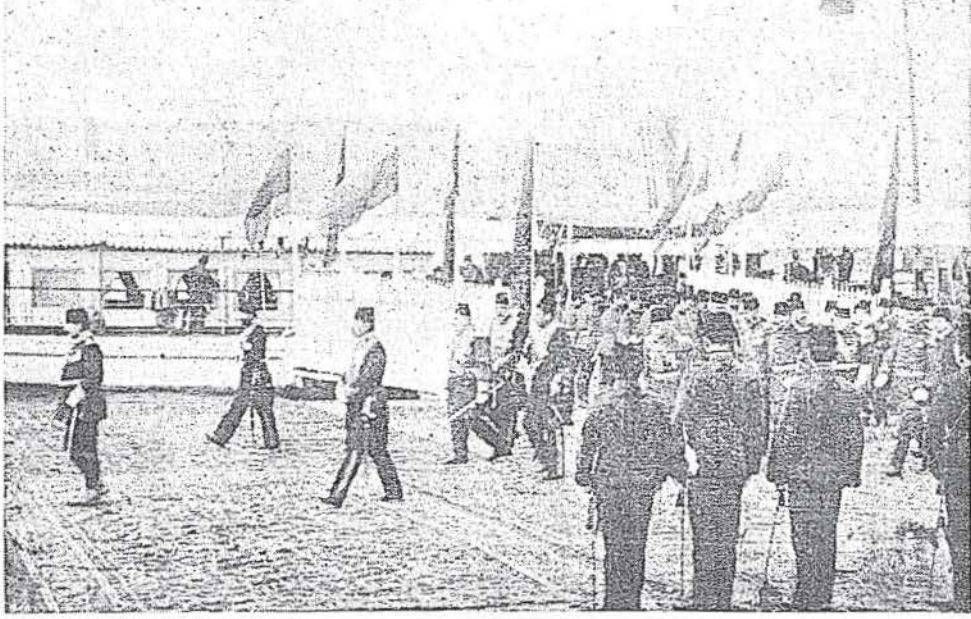
Cihan Harbi içinde, Türkiye'nin ikinci müttefiki Avusturya-Macaristan'ın imparator-kralı da zevcesiyle İstanbul'a geldi. Harb içinde 2 ziyareti vardır. Biri resmî, biri gayri resmîdir. I. Karl (1916-1918)

(Macaristan kralı olarak: IV. Karoly), 29 yaşında Franz-Joseph'in yerine tahta oturmuştu. İmparatoriçe Zita, kendisinden 5 yaş küçüktü. 1922'de 35 yaşında ölen genç imparator, İstanbul'da sevgiyle karşılandı. Sultan Reşâd'ı ziyaret edenler arasında bir İslâm hükümdârını anarak bu bahsi kapamak istiyorum. Bu, «Bibi Beğim» denen Sultân-ı Cihân Beğim'dir. 11. Bhopal nevvâbesidir. Bhopal, Hindistan'daki Müslüman devletler içinde Haydarâbâd ve Bahâvalpur'dan sonra en ehemmiyetlisidir. Orta Hindistan'dadır. Hânedânı Afgan asıllı ve son derece dindardır. Bu hânedânda kadınlar da tahta geçebilmektedir. İşte Bibi Beğim de bu suretle 25 yıl (1901-1926) saltanat sürmüştür. Önce II. Abdülhamid'i ziyaret etmiş, halife ile bizzat görüşebildiği için Hindistan Müslümanları arasında itibarı fevkalâde artınca, bu defa birkaç yıl sonra tekrar gelmiş, tahtta Sultan Reşâd'ı bulmuş, onunla görüşmüş, son derece değerli hediyeler takdîm etmiştir.

Sultan Reşâd'ın kardeşi ve halefi halkın «Sultan Vahîdeddîn» dediği resmî adıyla VI. Mehmed'in (1918-1922) saltanatı, şahsı ve millet için bir felâket devresidir. Fakat bu 600 yılın en büyük felâketinde onun hiç bir sorumluluğu yoktur. Felâketin sorumluları, Alman denizaltısına binerek Türkiye'den kaçmışlardır. Bugün birçok çevre tarafından millî kahraman sayılmaktadırlar. Tarih böyle garabetlerle doludur.

Sultan Vahîdeddîn'i ziyaret eden en mühim yabancı şahsiyet, İran'ın Kaçar hânedânından son Türk imparatoru Ahmed Şâh'tır. 1909-1925 arasında 16 yıl tahtta kaldı, gayri resmî olarak İstanbul'a geldi. 19 Temmuz 1919'da Padişah'la görüştü.

1908'den sonra şehzâdeler ve sultanlar İstanbul'a gelen yabancı hükümdarlar, prens ve prenseslerle görüştükleri gibi, kendileri de Avrupa'ya giderek onları ziyaret ettiler. Sultan Vahîdeddîn'in, halefi II. Abdülmecid'in, Veliâhd-i Saltanat Yûsuf İzzeddin Efendi'nin ve başka yetişmiş şehzâde ve sultanların hangi hükümdarlarla, prens ve prenseslerle görüştükleri çok uzun bir liste tutar, böyle bir liste tam da olamaz, üstelik mevzuumuza dahil değildir.

Sultan Mehmed Reşad'ın, Bulgar Kralı Ferdinand'ı karşılamak üzere Sirkeci'ye gelişi.

HER KUŞAK KAÇ YIL TAHTTA KALDI?

Osman Gazi'den saltanatın yıkılışına kadar 21 kuşak Osmanlı hükümları olmuştur. Osman Gazi ilk jenerasyon sayılmak suretiyle şöyle:

1. Kuşak : 1281 - 1324 = 43 yıl
2. Kuşak : 1324 - 1362 = 38 »
3. Kuşak : 1362 - 1389 = 27 »
4. Kuşak : 1389 - 1402 = 13 »
5. Kuşak : 1402 - 1421 = 19 »
6. Kuşak : 1421 - 1444 = 23 +
1446 - 1451 = 5 = 28
7. Kuşak : 1444 - 1446 = 2 +
1451 - 1481 = 30 = 32
8. Kuşak : 1481 - 1512 = 31 »
9. Kuşak : 1512 - 1520 = 8 »
10. Kuşak : 1520 - 1566 = 46 »
11. Kuşak : 1566 - 1574 = 8 »
12. Kuşak : 1574 - 1595 = 21 »
13. Kuşak : 1595 - 1603 = 8 »
14. Kuşak : 1603 - 1618 = 15 +
1622 - 1623 = 1 = 16
15. Kuşak : 1618 - 1622 = 4 +
1623 - 1648 = 25 = 29

16. Kuşak : 1648 - 1695 = 47 »
17. Kuşak : 1695 - 1757 = 62 »
18. Kuşak : 1757 - 1789 = 32 »
19. Kuşak : 1789 - 1839 = 50 »
20. Kuşak : 1839 - 1876 = 37 »
21. Kuşak : 1876 - 1924 = 48 »

Saltanat veya hilâfet devam etseydi, 21. kuşak ancak 1944'te II. Abdülmecid ölünce sona erecek ve 68 yıl devam edecekti. Halbuki normal bir kuşaklık müddet, 33 yıldır, bir asrın üçte biridir. Öyleyse bu gayri tabii durum nereden geliyor? Saltanatın babadan oğula değil, ekber-i evlâd'a geçmesi yüzünden. Yukarıda verilen tabloda bir kuşağın asgarî 8, âzamî 62 yıl iktidârı muhafaza ettiği ortaya çıkar. 1281 - 1924 = 643 : 21 = 30,6 neticesi ortaya çıkar. Eğer Ertuğrul Gazi kuşağını da sayarsak, durum şöyle olur: 1235? - 1924 = 689? : 22 = 31,3.

Eski rejim devam etseydi, ancak 1924'te 22. kuşak iktidâra gelecekti. Bugün hânedânın en büyüğü şehzâde Mehmed Abdülaziz Efendi, gene 22. kuşaktandır. Fakat son yıllarda 26. kuşak doğmaya başlamıştır.

— S O N —